

TAMPEREEN KAUPUNKI

Vammaispoliittisen ohjelman 2011-2016 arviointi

Tampereen kaupungin lautakunnat, toukokuu 2017

Jukka Kaukola

vammais- ja esteettömyysasiamies

Vammaispoliittisen ohjelman visio 2020

”Tampere on vammaisystävällinen asuin- ja vierailukaupunki. Palvelujen, kaupunkirakenteen ja liikenteen toimivuus ja saavutettavuus sekä viihtyisä, turvallinen ja esteetön elinympäristö varmistavat hyvän elämänlaadun kaikille kaupunkilaisille. Tampere on edelläkävijä vammaisystävällisissä ja asiakaslähtöisissä palveluissa, saavutettavan ympäristön huomioon ottavissa valinnoissa ja alan osaamisessa.”

Palvelujen arvolähtökohdat

”Kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita ja yhdenvertaisia riippumatta esim. vammaisuudesta, terveydentilasta, iästä, sukupuolesta, uskonnosta tai etnisestä taustasta. Kaupunkilaisten moninaisuus on kaupungin rikkaus.

Vammaiset ihmiset ovat kaupungin täysivaltaisia jäseniä, kaupungin palvelut tulee olla kaikkien kaupunkilaisten käytettävissä.”

Periaatelinjaukset (1, 2)

”Tampereen kaupungin eri hallinnonaloja, palveluita ja toimintaympäristöä kehitetään siten, että kaupunkilaisten moninaisuus hyväksytään ja sitä arvostetaan kaikessa kaupungin toiminnassa. Kaupunki toimii niin, että vammaisten ihmisten yhdenvertainen asema ja osallistumisen mahdollisuudet taataan kaikessa sen toiminnassa läpäisevänä periaatteena.”

”Tampereen kaupungin tulee turvata vammaisille ihmisille itsenäisen elämän perusedellytykset järjestämällä yksilöllisiä palveluja ja tukitoimia sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kaupungissa esiintyvä tarve edellyttää.”

Periaatelinjaukset (3,4)

”Vammaisten ihmisten elämän perusedellytysten tulee olla samanlaisia kuin muilla ihmisillä. Lähtökohtana ovat kaikille sopivat palvelut, joita täydennetään tarvittavilla yksilöllisillä palveluilla ja tukitoimilla.”

”Syrjinnän järjestelmällistä torjuntaa ja syrjintään liittyviin epäkohtiin puuttumista vahvistetaan kaupungissa tehostamalla syrjintäneuvontaa. Välillistä syrjintää korjataan ja ehkäistään laaja-alaisella esteettömyystyöllä ja noudattamalla kaikille sopivan suunnittelun periaatteita.”

Toimenpidelinjaukset ja niiden toteutuminen

Asuminen

Suunnittelussa mukana vammaispoliittinen näkökulma

Asuntopoliittisessa toimikunnassa mukana vammaispalveluiden asiantuntemus, vammais- ja esteettömyysasiamies tarvittaessa mukana;

Asumisen esteettömyys: Kota-hanke ja asumisen esteettömyysryhmä 2011-2017: tiedotus, koulutus, kartoitukset, asumisen esteettömyysoppaat, neuvonta, avustukset;

Kehitysvammaisten laitoshoidon purkaminen

Pitkäaikaisessa laitosasumisessa asukkaita v. 2015 lopussa n. 50, kun vastaava luku vuonna 2011 oli 120 henkilöä. Toteutunut STM:n periaateohjelman mukaisesti;

Lapsuudenkodissaan asuvien kehitysvammaisten ja autismin kirjoon kuuluvien vammaisten perheenjäsenten asumisen tarpeiden kartoitus ja suunnitelma

- kartoitus laadittu 2013, suunnitelmat päivitetään vuosittain.

Joukkoliikenne, palveluliikenne ja kuljetuspalvelut

Joukkoliikenteen esteettömyyttä edistetään

-hankittavat uudet bussit ovat vuodesta 2010 alkaen esteettömiä (noin 140 esteetöntä bussia v. 2016 lopussa);

Yksilöllisiä kuljetuspalveluita kehitetään yhdessä vammaisneuvoston kanssa erillinen työryhmä 2014 saakka, sen jälkeen kuljetuspalveluja käsitelty vammaisneuvostossa vuosittain vähintään kaksi kertaa; asiakastytyväisyys kartoitettu 2016; arvolippu v. 2017 omavastuuosuuden määräytymisperusteeksi;

Palvelubussien esteettömyyden varmistaminen

- esteettömyyskartoitukset 2015;
- uusien palvelubussien yhtenä hankintakriteerinä esteettömyys.

Koulutus ja opiskelu

Perusopetuslain muutoksen vaikutukset vammaisten oppilaiden opetusjärjestelyihin

mahdollistettu erityistä tukea saavan oppilaan koulupolku lähikoulussa tai lähellä asuinalueitaan lisäämällä oppilaan mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa tukea;
kehitetty oppilaan kolmiportaisen tuen muotoja perusopetuslainsäädännön mukaisesti (yleinen tuki, tehostettu tuki, erityinen tuki)

Opettajien erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen

kehitetty koulujen tuen järjestämisen toimintatapoja sekä moniammatillista työskentelyä, osallistuttu opettajien ammatillista ja erityispedagogista osaamista vahvistaviin kehittämishankkeisiin ja täydennyskoulutuksiin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa laaditun täydennyskoulutus suunnitelman mukaisesti;

Toisen asteen aloituspaikkojen riittävyys vammaisille opiskelijoille

aloituspaikkoja on lukumääräisesti riittävästi, mutta valinnanmahdollisuuksia on huoltajien mukaan niukasti.

Oppilaitosten esteettömyyden edistäminen

Perusopetuksen ja Tredun kiinteistöissä tehty esteettömyyskartoitukset;
Oppilaitoskiinteistöjen peruskorjauksissa esteettömyys on otettu huomioon poikkeuksetta;
Uudet koulut ovat esteettömiä.

Vammaisten henkilöiden työllisyys

Kaupunki toimii positiivisena esimerkkinä vammaisten ja osatyökykyisten työllistäjänä;

kehitysvammaisten palkkatuki toteutunut, n. 7-10 henkilöä vuosittain;

Hankinnoissa otetaan käyttöön sosiaalisia kriteerejä

toteutunut parhaiten erityisesti ikäihmisten asumispalveluissa;

Sosiaalinen yritys Sarka työllistää myös vammaisia

palkkatuki kehitysvammaisille toteutunut 2015 alkaen erillisen määrärahan kautta;

Työhönvalmennusta kehitetään

tuetun työllistymisen valmentajat (5) työkeskuksissa ; tuetun työn seminaarit 2013 ja 2015;

kaupunki mukana Kaupunkilähetyksen Työlinikkaprojektissa, jonka keskiössä työhönvalmennus ja työelämätaitojen parantaminen;

Selvitys työllistymisen esteistä:

Janna Maulan selvitys vammaisten nuorten työllisyystilanteesta v. 2014: Rukkaset naulasta!

ESR haku vammaisten työllistymisen edistämisestä

ei ole toteutunut suoraan, sen sijaan nuorisotakuun puitteissa on käynnistynyt Ohjaamo-toiminta;

Vammaisten nuorten kesätyömahdollisuudet

Tampereen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelmassa (2017) esillä positiivisena erityiskohteluna suositus vammaisten nuorten palkkaamisesta kaupungin kesätöihin;

Vammaispalvelujen kuljetukset: päivittäiset työmatkat

perustellusta syystä päivittäisiä työmatkoja voi olla enemmän kuin kaksi.

Sosiaali-, terveys- ja vammaispalvelut

Henkilökohtaisen avun kehittäminen

- palveluseteli henkilökohtaisen avun järjestämistapana on toteutunut;
- henkilökohtaisen avun päätöksiä 2010 lopussa vähän yli 300 ja vuoden 2016 lopussa noin 1000!
- vammaisneuvosto pitää henkilökohtaisen avun kehittymistä merkittävimpänä vammaispoliittisena saavutuksena;

Palvelusuunnitelmia laaditaan

suunnitelmat laaditaan henkilökohtaisen avun, palveluasumisen ja erityishuollon myöntämisen yhteydessä säännöllisesti, muutoin asiakkaan pyytäessä;

Vammaisneuvosto: Palvelusuunnitelma tulee laatia vammaispalvelulain mukaisesti.

Avohuollon kuntoutusmahdollisuuksien kehittäminen yli 65-vuotiaille vammaisille

on jäänyt ryhmäkuntoutuksen eri muotojen kehittämiseen;

Vammaisneuvosto: Kaupungin lääkinnällisessä kuntoutuksessa puutteita yksilöllisten terapioiden ja laituskuntoutusjaksojen saannissa;

Tilapäishoitopaikkojen valinnanmahdollisuuksia kehitetty toteuttamalla palveluseteli.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut

Vammaiskortin kehittäminen

kansainvälinen vammaiskortti toteutuu Kehitysvammaisten Palvelusäätiön toimesta 2018;

Edistetään avustajien pääsyä maksutta tapahtumiin

tapahtumajärjestäjille kohdennettu asiasta koulutusta ja annettu ohjausta ohjauksella.

Tapahtumajärjestäjät voivat kuitenkin itsenäisesti säädellä hinnoitteluperusteensa.

Kaupungin järjestämät tilaisuudet pääasiassa maksuttomia avustajille;

Toteutetaan saavutettavuushanke OKM:n tuella

OKM:n tuki saatu v. 2012. Tuella on järjestetty neljä esteettömyys/saavutettavuusseminaaria sekä toteutettu organisaatiokohtaisia saavutettavuuskoulutuksia ja antamalla yksiköille ohjausta ja neuvontaa esteettömyys/saavutettavuusasioissa;

Edistetään vanhojen liikunta- ja kulttuurirakennusten esteettömyyttä

esteettömyys on otettu huomioon peruskorjausten yhteydessä sekä uusien liikuntatilojen yhteydessä (esim. Milavida, Pyynikin ja Kalevan uimahallit, Ikurin liikuntahalli, Tesoman palloiluhalli, Sampola, Metso-kirjasto, tulossa: Linnainmaan palloiluhalli, maauimala)

Aloitetaan esteettömän uimarannan suunnittelu

esteetön uimaranta puuttuu;

Esteettömät laiturit kalastukseen Pyhäjärvellä ja Ahvenisjärvellä;

Esteetön luontopolku suunnitteilla lidesjärvelle.

Viestinnän saavutettavuus

Kaupungin järjestämät tilaisuudet tulee olla esteettömiä

- asiasta laadittu pysyväismääräys, vähäinen määrä reklamaatioita, joiden perusteena esteelliset tilat;

Kaupungin palvelupisteiden tulee olla esteettömiä;

- ovat pääosin esteettömiä, osasta puuttuu kuitenkin tieto www-sivuilla esteettömyydestä.
- useimmat tietokoneet julkisissa palvelupisteissä eivät ole kaikille käytettäviä.

Kehitetään näkövammaisille, viittomakielisille sekä helppolukuista kieltä käyttäville suunnattavaa tiedottamista

- toteutunut viittomakielisten osalta vain ajoittain;
- virallisen tiedotuksen helppokielisyyttä pyritty edistämään erillisellä projektilla.

Tehostetaan vammaispalveluihin liittyvää neuvontaa ja tiedottamista

- vammaispalveluopas 2015;
- sähköinen vammaispalvelujen hakeminen;
- vammaisneuvoston facebook-sivusto;

Kaupungin verkkosivuston käytettävyys

- kartoitus esteettömyysongelmista laadittu v. 2016, toimenpiteet käytettävyyden edistämiseksi vuoden 2017 alusta EU:n sähköisiä palveluja koskevan direktiivin (2016) mukaisesti.

Vammaisneuvoston ja yhdistysten osallisuus

Vammaisneuvoston toimintaedellytykset turvataan

toimintaedellytykset pysyneet vammaisneuvoston mukaan kohtuullisella tasolla; haasteena vammaisneuvosto pitää erilaisten lausuntopyyntöjen huomattavaa lisääntymistä esteettömyystyöryhmälle, jolle tulee vuosittain 15-20 kannanotto/kartoituspyyntöä eri hankkeisiin. Kokouspalkkio näihin osallistumisesta olisi vammaisneuvoston mukaan suotava.

Vammaisneuvoston osallisuus kaupungin kehittämistä koskeviin hankkeisiin paranee

vammaisneuvostoa pyydetään osallistumaan palvelujen kehittämiseen aktiivisesti; vammaisneuvoston esteettömyystyöryhmä ollut osallisena varmistamassa esteettömyyttä vuosina 2011-2016 noin 70 eri hankkeessa.

Yhdistysten toimintaedellytykset on turvattava

kaupungin avustusten leikkaukset järjestöille huolettavat vammaisneuvostoa; Seuraparlamentissa on mukana soveltavan liikunnan järjestöjen edustus;

Tilastotietoja vammaispalveluista Tampereella

Vammaisia koskevien palvelujen keskeiset haasteet uuden valtuustokauden kynnyksellä

Tilastotietoja vammaispalveluista Tampereella

(31.12.2015, lähde: www.kuusikkokunnat.fi)

Vammaispalvelulain mukaista palvelua tai taloudellista tukea saaneita asiakkaita oli **6017**;

Kehitysvammalain mukaisia palveluja käyttäneitä oli **1004** henkilöä;

(Kuusikkokunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu)

Tilastotietoja vammaispalveluista Tampereella

(31.12.2015)

Vammaispalvelujen nettokustannukset (def.)

per asiakas olivat Tampereella 3670 € (vuonna 2011: 2638),
suuret kaupungit k.a. 5294 €.

Vammaispalvelujen deflatoidut nettokustannukset:

2011: 18.4 miljoonaa euroa;

2015: 22.1 miljoonaa euroa.

Kehitysvammopalvelujen nettokustannukset

per asiakas olivat Tampereella : 26 387 €;

suuret kaupungit k.a. 34 418€.

Case: Henkilökohtainen apu

Henkilökohtainen apu tuli subjektiiviseksi oikeudeksi 9/2009;

Henkilökohtaisen avun päätökset Tampereella:

2009:	242 asiakasta
2010:	336 asiakasta
2011:	427 asiakasta
2012:	565 asiakasta
2013:	628 asiakasta
2014:	728 asiakasta
2015:	804 asiakasta
2016:	n. 1000 asiakasta

Vammaiset ja työllisyys

Suuri osa työikäisistä vammaisista elää työelämän ulkopuolella;

Suomessa on arvioitu olevan noin 300 000 vammaista henkilöä, joista noin 1/3 kokee työkykynsä erinomaiseksi tai hyväksi.

Käytännössä tämä tarkoittaa 20 000 henkilön käyttämätöntä työvoimareserviä kun huomioidaan, että työikäisistä vammaisista henkilöistä 15-20 prosenttia on tällä hetkellä työelämässä

Kysymys ei ole toiminta- tai työkyvyn tai taitojen puutteesta, vaan kysymys on pitkälti rakenteellinen ja asenteellinen;

Vammaisista tamperelaisnuorista (18-29-v) vain noin joka kymmenes on työelämässä mukana.

Vammaiset ja työllisyys, haasteet

Vammaiset (myös nuoret vammaiset) on integroitava paremmin kaupungin ja TE-keskuksen työllistämispalveluihin;

Vammaispalvelu ei ole ensisijainen päivittäisen toiminnan ratkaisu työtä haluavalle ja työkykyiselle vammaiselle henkilölle;

On varmistettava, että työllistämispalvelut ovat kaikkien niihin oikeutettujen saatavilla ja että niistä on saatavilla riittävästi tietoa ja niiden henkilökunnalla on riittävästi tietoa vammaisten työllistämisestä;

Nuorten vammaisten työhönvalmennusta on lisättävä niin, että kaikilla vammaisilla nuorilla on halutessaan mahdollisuus työhönvalmentajan tukeen, myös heidän työllistymisensä jälkeen;

Tampereen kaupungista on luotava esimerkkikunta vammaisten työllistämisessä!

Aloitetaan kaupungin kesätyöpaikoista, joiden ulkopuolelle vammaiset nuoret jäävät helposti.

Liikkumisen tuki (yksilölliset kuljetuspalvelut)

(31.12.2015)

- Päätös kuljetuspalvelusta 5106 (v. 2011: 6116);
- Palvelua käyttäneitä 3541;
- Nettokustannukset 6,0 milj. euroa
- Yhdistelyaste n. 25 %
- Vakiotaksioikeus 888 asiakasta (v. 2011)
- Yksinkulkuoikeus 602 asiakasta (v. 2011)
- Ikä: noin 70 % asiakkaista on yli 65-vuotiaita.

Liikkumisen tuki, haasteet

Liikkumisen tukeminen on olennaisimpia vammaisten osallistumisen edellytyksiä;

Koulunkäynti, työ, asiointi, harrastukset ja vapaa-aika edellyttävät mahdollisuutta liikkua;

Liikkumista säätelee useita määräyksiä, jotka tekevät monelle liikkumisesta hankalaa: esim. matkojen tilaaminen tuntia tai palatessa puolta tuntia aiemmin, tolppakyydin otto-oikeus vain parilta tolpalta ja yhdistely lyhyillä matkoilla; Vammaisneuvosto toivoo näiden normien ”purkutalkoita”;

Kuljetuspalvelumatkojen yhdistäminen palvelubussiliikenteeseen tulee säilyä vapaaehtoisena;

Yksinkulku-, etupenkki- ja vakiotaksimahdollisuudet on varmistettava jatkossakin niitä tarvitseville asiakkaille.

Palveluasuminen ja kehitysvammaisten asuminen (31.12.2015)

Palveluasumisen, asiakkaat yksiköissä:	140 asiakasta;
Palveluasuminen, yksittäinen asunto	106 asiakasta
Kehitysvammaisten asuminen:	
Laitoshoidon pitkäaikaiset asiakkaat :	68 asiakasta;
Perhehoito	35 asiakasta
Ympäri vuorokautisesti tuettu asuminen:	228 asiakasta;
Tuki päivällä ja illalla:	74 asiakasta;
Tuki yksilöllisen tarpeen mukaan:	121 asiakasta;

Asumisen haasteet

Asumisen yksilöllinen tukeminen, turvallisuus ja esteettömyys, esteettömät lähiympäristöt ja kaikille sopivat palvelut ovat keskeisiä itsenäisen elämän edellytyksiä;

Kehitysvammaisille ja henkilöille, joilla on autistisia piirteitä, on riittämättömästi saatavilla asumispalveluja;

Palvelutaloissa ja ryhmäkodeissa asuvien henkilöiden itsenäinen elämä on turvattu yksiköiden avustajapalveluja/henkilökohtaista apua laajentamalla ja sopimusvalvontaa tehostamalla;

Kaikissa (asumisen) hankinnoissa/kilpailutuksissa keskeinen lähtökohta on oltava vammaisten yksilöllisiä tarpeita vastaavat ratkaisut, palvelun jatkuvuus, asiakkaan valinnanvapaus ja osallisuus;

Asuinkerrostalojen peruskorjauksiin tulisi liittää esteettömyystoimenpiteet.

Arviointia vammaispoliittisen ohjelman toteutumisesta

Hyvin kehittyneet palvelut

- + henkilökohtaisen avun nopea laajentuminen;
- + kehitysvammaisten laitosasumisen vähentyminen suunnitelman mukaisesti;
- + kulttuuripalvelujen saavutettavuus on parantunut huomattavasti;
- + vammaisneuvoston osallistaminen on edistynyt kiitettävästi.

Hitaasti kehittyneet palvelut

- kehitysvammaisten ja autistisia piirteitä omaavien henkilöiden avohuollon asumispalvelut ja perheiden tuki;
- vammaisten työllisyyden kokonaistilanne;
- sähköisten palvelujen saavutettavuus ei ole toteutunut riittävän hyvin;
- viittomakielisille kohdennettu viestintä ei ole toteutunut riittävän hyvin.

YK:n vammaissopimus

Suomi ratifioi vuonna 2016 YK:n vammaissopimuksen;

Jokaisen kuntapoliitikon tulee tutustua sopimukseen tunnistaakseen ne velvollisuudet, joita sopimus edellyttää kunnan palveluilta;

Sopimus löytyy täältä selkokieლისenä: <http://verneri.net/selko/wp-content/uploads/2014/12/yk-sopimus.selkokielell.pdf>

Täältä koko sopimuksen suomennoksena:
http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf